

Szlak nr 1 (40 km) „Gościnne zagrody”

Kluczbork (0,00)
Bąków (10,5)
Brzezinka (13,5)
Biadacz (22,0)
Maciejów (28,9)
Łowkowice (31,9)
Kluczbork (40)

Można tam również wejść na **wieżę widokową**, skąd rozciąga się rozległa panorama Kluczborka (wejścia: maj - wrzesień: śr., pt., sob. 15.00-17.00).

Za kościołem trasa będzie w kierunku **stawu Kościuszki**, który przed wojną nosił miano jednego z burmistrzów Kluczborka - Millera. Nad stawem, gdzie można obserwować kaczki i łabędzie, znajduje się także „**Rybaczówka**”. Przy wylocie alei Pokoju łączy się **szlak żółty ze szlakami zielonym i czerwonym**, które początkowo biegną razem.

Rynek (Kluczbork)

Szlak rozpoczyna się przy kluczborskim Ryнку na ulicy Kopernika. Po prawej stronie znajduje się **kościół ewangelicki pw. Zbawiciela**, którego początki sięgają końca XIII wieku. W kościele tym znajduje się wiele zabytków sakralnych.

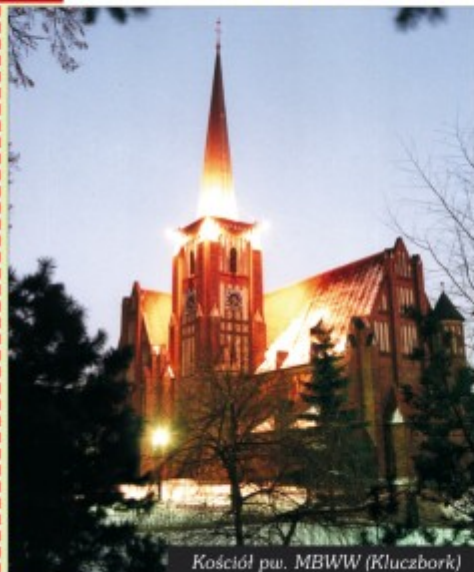

Kościół ewangelicki pw. Zbawiciela (Kluczbork)

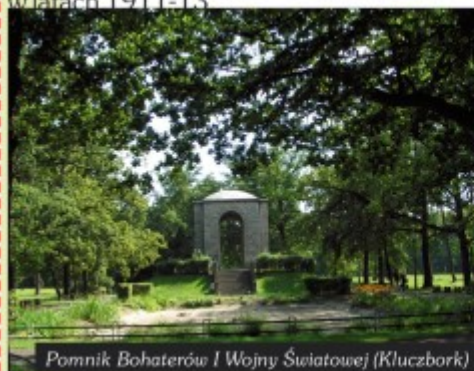
Staw Kościuszki (Kluczbork)

Za stawem skręcając w lewo w ul. Poniatowskiego, następnie w aleję Szpitalną, dojeżdżamy do ul. M. Skłodowskiej-Curie.

Kościół pw. MBWW (Kluczbork)

Wjeżdżając do parku po lewej stronie, mijamy **kościół Matki Bożej Wspomożenia Wiernych**, zbudowany w latach 1911-13.

Pomnik Bohaterów I Wojny Światowej (Kluczbork)

>>> Za kościołem znajduje się **Pomnik Bohaterów I Wojny Światowej** a u jego stóp niewielki staw z fontanną pośrodku.<<<

Dalsza trasa wiedzie przez park. Po drodze do dawnego **Domku Strzeleckiego**, w którym obecnie znajduje się **klasztor Księża Sercanów**, mijamy stadion miejski i korty tenisowe.

Obok wspomnianego klasztoru szlak żółty skręca w prawo.

Wjeżdżamy w leśną ścieżkę docierającą do **leśnej góry**, która przed wojną spełniała rolę toru saneczkarskiego i trasy narciarskiej. Dalej jedziemy prosto w kierunku **żwirowni**, gdzie w letnie dni odpoczywają kluczborzanie, zimą zaś hartują się członkowie klubu „morsów”. Obok wspomnianego zbiornika wodnego znajduje się strzelnica - obecnie rzadko wykorzystywana. Około 200 m za żwirownią szlaki rozchodzą się. Jadąc zielonym szlakiem przez las dotrzeć można do **campingu Bąków**. Przy wyjeździe z lasu, tuż przy polanie jest źródło (6 m od trasy), a dalej camping OSiRu (nr 23, kat. II, czynny od 1 VI do 30 IX) wraz z **Ośrodkiem Turystyczno - Wypoczynkowym** (54 miejsca w domkach) i >> **Zajazdem „U Bartnika”** (kat. I, z 22 miejscami noclegowymi).<<< Na terenie ośrodka rozpoczyna się szlak czerwony, który prowadzi do Łowkovic (24,4 km), a jego wspólna część ze szlakiem zielonym biegnie do Bąkowa.

Ośrodek Turystyczno-Wypoczynkowy (Bąków)

Naprzeciw kortów, znajdujących się na terenie campingu, przechodzimy z rowem przez drogę krajową nr 11 i koło zabudowań wjeżdżamy w drogę leśną. Po przejechaniu 500 m skręcamy w prawo w drogę biegnącą skrajem lasu - którą, po 750 m - docieramy do wylotu drogi gruntowej, (z lewej strony) i w nią skręcamy. Po 300 m dojeżdżamy do drogi kasztanowej łączącej Bąków z Bogdańczowicami. W trakcie tej jazdy zaobserwować można zabudowania Bogdańczowic (Wüttendorf).

>>Dla chętnych, po 800 m od wyjazdu z lasu, istnieje możliwość skrętu w lewo i po 1,5 km dotrzeć można do **gospodarstwa ekologicznego** państwa Barbary i Witolda Stodołów, którzy umożliwiają ustawienie namiotów i przyczep kempingowych. Posiadają oni wiele zwierząt: konie, wietnamskie świnki, krowę, kozy, psy. Proponują jazdy konne i jako członkowie grupy Skowronki, zapraszają dzieci i młodzież do skorzystania z oferty edukacyjnej. Znają język niemiecki. Istnieje możliwość przywiezienia swojego zwierzątka.<<

Gospodarstwo Barbary i Witolda Stodołów
/Bogdańczowice koło Kluczborka/
46-233 Bąków, Bogdańczowice 21
tel. (0048) 77 413 18 17, (0048) 602 538 469
e-mail: agrost@wp.pl

Szlak czerwony, którym po 1,5 km dojeżdżamy do Bąkowa, skręca w prawo.

Bąków (Bankau) - wieś w gminie Kluczbork, położona ok. 9 km na wschód od stolicy gminy wśród malowniczych lasów i 7 stawów. W pobliżu wsi znajdują się grodziska z XIII - XIV w. Na drugim skrzyżowaniu (licząc od szkoły) szlak czerwony skręca w prawo a zielony w lewo.

Po przejechaniu ok. 300 m docieramy do **drewnianego kościoła pw. Wniebowzięcia NP Marii**.

Zbudowany został on prawdopodobnie na przełomie XV/XVI w., orientowany, konstrukcji zrębowej, na podmurowaniu ceglany, z wieżą nakrytą ośmiobocznym gontowym dachem namiotowym, o konstrukcji słupowej. W nawie chór muzyczny z parapetem wybrzuszonym w części środkowej i łączące się z nim emporia wzdłuż ścian bocznych, wsparte na siedmiu profilowanych lub fazowanych słupach (koniec XVII w.). Ołtarz główny - to tryptyk gotycki z II poł. XVI w., rzeźbiony z malowanymi skrzydłami, z częścią środkową trójdzielną. Ambona barokowa 3 ćw. XVII w., wsparta na lwie trzymającym kartusz herbowy. Chrzcielnica barokowa (koniec XVII w.); organy regencyjne.

Przy kościele szlak zielony ma swoje zakończenie. My wracamy do szlaku czerwonego i po przejechaniu od kościoła ok. 400 m po lewej stronie mijamy **pałac** (obecnie mieści się tam IHAR) - z I poł. XIX w., przebudowany gruntownie w czasach nowszych z zatraceniem cech stylowych.

Część środkowa pałacu jest wysoko podpiwniczona z nieznacznym ryzalitem zwieńczonym trójkątnie od frontu i trójbocznie zamkniętym ryzalitem od ogrodu. Po bokach dwa węższe skrzydła prostokątne, parterowe, siedmioosiowe, a na osiach skrzydeł trójkątne, spłaszczone przyczółki. Ponad częścią środkową dach naczółkowy z lukarnami i nową wieżą, na skrzydłach dachy siodłowe kryte dachówką. U stóp pałacu znajduje się **park dworski** - pow. 4,00 ha.

Park dworski (Bąków)

Po przejechaniu ok. 300 m i skrócie w lewo (kierunek Brzezinki), wjeżdżamy na szlak koloru czerwonego i żółtego. Jadąc cały czas prosto, po ok. 3 km, docieramy do wsi, gdzie szlak żółty skręca w prawo (drogowskaz - Stare Olesno). Dalej szlak czerwony wiedzie ku stadninie, gdzie można skorzystać z jazdy konnej.

Kilkaset metrów za nią, szlak skręca w lewo w leśną drogę, którą dojeżdża się do drogi asfaltowej.

Skręcając w prawo, po przejechaniu 1,5 km, możemy zwiedzić **drewniany kościółek w Jamach**. Chcąc jechać dalej szlakiem czerwonym, należy skręcić w lewo a po 100 m w prawo, w drogę leśną, którą dociera się do drogi asfaltowej.

Jadąc dalej ok. 1,5 km przez las (trasa żółta), dojeżdżamy do **gospodarstw ekologicznych w Bładaczu Kamienisko**.

- **EKOSTYL** przeprowadza warsztaty edukacyjne w 9 ha gospodarstwie ekologicznym od 4 lat. Na ogrodzonym terenie, obok malowniczego stawu, znajduje się pole namiotowe, dostępne dla turystów, a także stary dom przyjmujący gości już od 10 lat. Można posmakować tam tradycyjnego wiejskiego obiadu przygotowanego oczywiście z produktów ekologicznych.

„EKOSTYL” Edukacyjne gospodarstwo ekologiczne

mgr inż. Iwona i Janusz Śliczni

Bładacz-Kamienisko 6, 46-233 Bąków

tel. (0048) 77 413 21 66, (0048) 504 259 250

fax (0048) 34 359 45 41

e-mail: ekostyl1@poczta.onet.pl,

• „U Krzysia”

Hobby gospodarza to zbieranie starych maszyn rolniczych, a gospodyni - uprawa roślin kwitnących przed domem. Istnieje możliwość zakupu świeżych jaj, warzyw, owoców oraz przetworów mlecznych. W gospodarstwie są krowy, świnie i drób. Gospodarstwo jest członkiem grupy „Skowronki”. W ofercie są także zajęcia dla dzieci i młodzieży.

„U Krzysia”

Leokadia i Józef Felis i syn Krzysztof
Biadacz-Kamienisko 15
46-233 Bąków
tel. (0048) 77 413 21 76

Z Kamieniska jedziemy w stronę Kluczborka i za remizą skręcamy w prawo w trasę czerwoną.

Jeżeli natomiast skręcimy w lewo szlakiem czerwonym dojedziemy do wsi Biadacz.

Biadacz (Ludwigsdorf) - leży ok. 9 km od Kluczborka przy trasie nr 45 Opole-Łódź. My, jadąc cały czas prosto, dojeżdżamy do kolejnych gospodarstw ekologicznych:

• „U Joli i Grzesia” Urbanowicz

Gospodarstwo znajduje się w Biadacz przy trasie ścieżki rowerowej łączącej gospodarstwa ekologiczne „Gościnne Zagrody”. Hoduje się w nim drób, a w szczególności kury noski i inne drobne zwierzęta domowe. Uprawia się zboża na paszę oraz warzywa i owoce. Jest ono w grupie gospodarstw ekologicznych „Skowronki”.

Gospodarstwo Jolanty i Grzegorza Urbanowicz
Biadacz, ul. Kozłowska 77, 46-233 Bąków
tel. (0048) 77 413 20 58

• „U Ewy i Władka” Tomaszewskich

Gospodarstwo zajmuje się produkcją zbóż, warzyw, ziemniaków oraz hodowlą zwierząt (trzoda chlewna, kozy, drób). Można na miejscu zakupić produkty. Od grudnia 2004 roku gospodarstwo należy do grupy „Skowronki”.

Gospodarstwo Rolne Ekologiczne
Ewy i Władysława Tomaszewskich
Biadacz, ul. Kozłowska 27, 46-233 Bąków
tel. (0048) 77 413 12 46

Mijając skrzyżowanie z drogą krajową nr 45 dojeżdżamy do **kościółki filialnego** - wzniesionego w latach 1842-43. Poprzedni drewniany - został zbudowany w 1541 r.; późnoklasycystyczny, orientowany, murowany, wzniesiony na rzucie prostokąta z wyodrębnioną apsydą od wsch. i wieżą od zach. Apsyda wydzielona profilowaną arkadą, sklepioną konchowo, wieża podzielona gzymsami na trzy kondygnacje, zwieńczona ośmioboczną iglicą pobitą blachą. Chrzcielnica z ok. 1700 r. ma kształt rogu obfitości. Na skrzyżowaniu jedziemy prosto w kierunku Kobylej Góry (2,7 km). Po przejechaniu ponad 100 m, na drugim skrzyżowaniu skręcamy w prawo i po około 0,7 km jesteśmy w przysiółku Brodnica. Z lewej strony mijamy gospodarstwo ekologiczne.

• AGROCHATKA

Gospodarze oferują przez cały rok nocleg w pokojach dwu-, trzy- i czteroosobowych. Można rozbić namioty lub postawić przyczepy kempingowe. (Wyżywienie we własnym zakresie lub przygotowane przez gospodynię.) Właściciele Agrochatki to nauczyciele z długoletnim stażem pedagogicznym. Od 2002 r. gospodarstwo posiada pełny atest ekologiczny. Jest członkiem grupy „Skowronki”.

AGROCHATKA

Agroturystyczne Gospodarstwo Ekologiczne
mgr inż. Elżbieta Woźniak i mgr Jerzy Woźniak
Biadacz Brodnica 17, 46-233 Bąków
tel. (0048) 77 413 21 01,
tel. kom. (0048) 603 404 530
email: agrochatka@hoga.pl, agrochatka@agrochatka.pl
strona internetowa: www.agrochatka.prv.pl

Dalej jedziemy prosto szosą, a po 2 km w Kobylej Górze skręcamy w lewo i dojeżdżamy do drogi Kujakowice Górne-Maciejów, gdzie skręcamy

w prawo i docieramy do Maciejowa. Drogowskaz kieruje nas w lewo od szlaku ok. 700 m do założonej w 1972 roku **Pasieki Zarodowej w Maciejowie** (dawna nazwa to Łowkowskie Granice - Grenzhäuser);

Pasieka Zarodowa (Maciejów)

Dzisiaj najcenniejszy miód, pyłek kwiatowy, воск oraz propolis powstaje w Pasiece Zarodowej w Maciejowie, gdzie ostatnie lata swojego życia spędził wielki syn kluczborskiej ziemi, sławny pszczelarz i odkrywca ks. dr Jan Dzierżon.

ks. dr Jan Dzierżon

Początki swojego istnienia pasieka jego imienia datuje na rok 1968, kiedy to powołano ją do życia jako kontynuację dzieła swego patrona. Głównym zadaniem pasieki jest hodowla matek pszczoł na potrzeby pszczelarzy z całego kraju. Na terenie pasieki znajduje się dworek, a w nim historyczna Izba Pamięci poświęcona ks. Dzierżonowi oraz skansen uli.

Pasieka Zarodowa
im. ks. dr. Jana Dzierżona w Maciejowie
Maciejów 8
46-211 Kujakowice Górne
tel./fax (077) 413 19 77

Z pasieki wracamy do szlaku i kierujemy się do wsi **Maciejów** (Matzdorf), gdzie zwiedzamy **drewniany kościół ewangelicki** - wzmiankowany w 1446 r. Obecny został zbudowany w XVI w., orientowany, konstrukcji zrębowej na podmurowaniu ceglanym. Prezbiterium zamknięte jest trójbocznie, przy nim zakrystia z łozą na piętrze. Szersza i nieco wyższa jest nawa wzniesiona na rzucie zbliżonym do kwadratu, to przy niej znajduje się kruchta; wewnątrz nakryte pozornym sklepieniem kolebkowym z płaskimi odcinkami stropowymi, wydzielonymi ozdobnie wyrzynaną listwą. Tęcza zamknięta półkoliście, z ozdobną kurtynką, w niej belka fazowana z zaokrąglonymi mieczowaniami o charakterze wsporników, a na belce krucyfiks z XVI w. Wejścia i otwory okienne zamknięte są łukami spłaszczonymi. W prezbiterium nadwieszony balkon łoży pomieszczonej nad zakrystią; w nawie zaś chór muzyczny z wysuniętą prostokątnie ku przodowi częścią środkową, wsparty na dwóch, bogato profilowanych słupach z zastrzałami; od pd. empora wsparta na czterech analogicznych słupach.

Balustrady są płaskie o podziałach listwami i arkadkami z malowaną dekoracją z XVI/XVII w., o motywie wici roślinnej. Dachy siodłowe z pochyłą połacią od zach., kryte są gontem. Ołtarz główny pochodzi z 1696 r., architektoniczny z akantową dekoracją naddatków, a w nim rzeźby: św. Jadwigi (gotycka z 1 poł. XV w.), Matki Boskiej z Dzieciątkiem (gotycka z 2 poł. XV w.), św. Jana Ewangelisty, Katarzyny, Floriana, Jana Chrzcziciela oraz niezidentyfikowanej zakonnicy i Mojżesza (współczesne ołtarzowi). Barokowa ambona z malowanymi postaciami ewangelistów pochodzi z ok. 1700 r.

Kościół ewangelicki (Maciejów)

Jadąc szosą, w prawo od szlaku, w kierunku Wojsławic po 300 m dotrzemy do **pałacu** - zbudowanego ok. 1800 r., klasycystycznego, murowanego, piętrowego, wysoko podpiwniczonego piwnicami sklepionymi żaglasto. Wzniesiony jest on na rzucie prostokąta z wysuniętym portykiem na osi elewacji frontowej; o wnętrzu dwutraktowym; na osi obszerna sień i salon. Elewacja frontowa 11-osiowa, pośrodku ma wejście do piwnic, powyżej podjazd i portyk o dwóch kolumnach jońskich połączonych ażurową, balustradą, z wysokimi arkadami po bokach

zamkniętymi półkoliście. Zwieńczony jest uproszczonym belkowaniem i trójkątnym spłaszczonym przyczółkiem. Wejście zamknięte zaś półkoliście, a nad nim feston stiukowy. W otoczeniu pałacu znajduje się obszerny park krajobrazowy (4 ha).

Pałac (Maciejów)

Następnie (koło kościoła) wracamy do szlaku i drogą asfaltową obsadzoną drzewami lipowymi udajemy się do odległych o 3 km **Łowkowic** (Lowkowitz, Bienendorf). Dobra nawierzchnia drogi o małym nasileniu ruchu drogowego i jazda w okresie kwitnienia drzew to przyjemność, która zostanie zapisana na trwałe w naszej pamięci. Jadąc w prawo na skrzyżowaniu w Łowkowicach docieramy do **kościoła pw. Nawiedzenia Matki Boskiej** - wzmiankowanego w 1517 r. Do 1810 r. był on pod patronatem Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą. Obecny zbudowany został w 1827 r., orientowany, murowany. Prezbiterium zamknięte jest trójbocznie, a przy nim zakrystia i składzik; szersza i wyższa nawa na rzucie wydłużonego prostokąta, a przy niej dwie niewielkie kruchty, od zach. kwadratowa wieża; ściany zwieńczone są gzymsem kostkowym. Chór muzyczny drewniany, wsparty na dwóch słupach.

Na zewnątrz prezbiterium opięte szkarpami o jednym uskoku; dachy trójspadowe, kryte dachówką. Wieża, podzielona gzymsami na trzy kondygnacje, zwieńczona jest gzymsem kostkowym, nakryta dachem namiotowym, eternitowym. Dwa ołtarze boczne, klasycystyczne z I połowy XIX w., w jednym z nich znajduje się obraz Matki Boskiej Różańcowej (1847/48); organy późnoklasycystyczne z I poł. XIX w. Na cmentarzu przy kościele znajduje się **grób ks. Jana Dzierżona**, wybitnego pszczelarza.

Grób ks. Dzierżona (Łowkowiec)

Jadąc z powrotem do skrzyżowania w kierunku Kluczborka, po prawej stronie mijamy **Dom Ludowy** - zbudowany na miejscu domu ks. Jana Dzierżona. Z Łowkowiec trasą niebieską dojeżdżamy do Kujakowic Dolnych, a następnie do drogi krajowej nr 11, tam przeprowadzamy rowery i kierujemy się do Kluczborka. Wjeżdżając do miasta skręcamy w prawo

w ulicę Ossowskiego, potem w lewo w ul. Norwida. Jadąc prosto, wzdłuż ogródków działkowych dojeżdżamy do ul. Kollataja i skręcamy w lewo.

Kryta pływalnia (Kluczbork)

Mijamy **krytą pływalnię** i za nią skręcamy w alejkę po prawej stronie. Dalej przecinamy ul. Sienkiewicza i wjeżdżamy w ul. Żeromskiego. Po ok. 600 m docieramy do drogi krajowej nr 42. Tam skręcamy w lewo i po ok. 100 m w prawo - na parking koło „Biedronki”. Stamtąd kierujemy się w stronę ul. Dworcowej.

Jadąc w prawo docieramy do **węzła szlaków** koło kładki prowadzącej do stacji PKP. Po skręcie w alejkę Pokoju dojeżdżamy do ul. Kościuszki i skręcając w lewo docieramy do **Rynku**, gdzie kończymy wycieczkę.

Rynek (Kluczbork)

Szlak nr 2 (44 km)
„Szlakiem dawnego rzemiosła
i pomników przyrody”

Kluczbork (0,0)
 Kuniów (4,5)
 Bazany rezerwat (10,4)
 Zameczek (16,3)
 Bogacica (20,9)
 Smardy Dolne, (26,2)
 Krzywizna (31,2)
 Łowkowice (35,3)
 Kluczbork (44,0)

Trasa ta rozpoczyna się tak samo jak szlak nr 1 - przy kluczborskim Rynku na ulicy Kopernika. Szlak nr 1 (zielony i czerwony) prowadzi prosto na wschód, a szlak nr 2 (żółty) skręca w prawo na południe. Po przekroczeniu ulicy Strzeleckiej (droga łącząca Kluczbork z Chocianowicami) jedziemy ulicą Leśną, która biegnie skrajem lasu ok. 200 m. Następnie ulica skręca w prawo i po 100 m zmienia kierunek w lewo. Z prawej strony znajdują się ogródki działkowe, a z lewej las miejski. Po 260 m ulica Leśna przekracza tory kolejowe (linia Kluczbork-Katowice), przejściem niestrzeżonym, zabezpieczonym szlabanem. Należy zachować szczególną ostrożność przeprowadzając rower. W odległości 50 m ulica Leśna przecina ul. Gen. Bora-Komorowskiego i dalej prosto (120 m) prowadzi do ulicy Gen. Okulickiego, którą skręcając w prawo (po 500 m) dojeżdżamy do ulicy Opolskiej - droga krajowa nr 45. Jedziemy w lewo ul. Opolską i po 30 m skręcamy w prawo w ul. Gen. Sikorskiego,

którą, po ok. 100 m, za stacją paliw, skręcamy w lewo. I tak ścieżką docieramy do wsi **Kuniów** (Kuhnau). Jest to dość duża wieś. Warto w niej zwiedzić, najciekawsze obiekty, do których zaliczyć można **kościół pw. Św. Jana Chrzciciela** - pierwotny wzmiankowany w 1301 r., od 1317r. w posiadaniu Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą.

Kościół pw. Św. Jana Chrzciciela (Kuniów)

Obecny kościół zbudowany jest na miejscu poprzedniego w 1803 r. W latach 1931-32 rozbudowany został przez przedłużenie o transept i nowe prezbiterium, bez wyraźnych cech stylowych. Prostokątna nawa z kwadratową wieżą znajduje się od zach. Drewniany chór muzyczny pochodzący z XVIII w., wsparty jest na czterech spiralnych słupach. Nad nawą - dach siodłowy, a na wieży hełm nowy pobity blachą. Ołtarz główny powstał z XVIII w. fragmentów.

Po bokach można obejrzeć dwie bramki, na których umieszczone są barokowe rzeźby św. Piotra i Pawła. Ołtarzyk boczny z I poł. XVIII w. pochodzi wraz z obrazem Przemienienia z XVII w., z kaplicy w Nowym Dworze. O wiek starsza jest ambona z posązkami Chrystusa Dobrego Pasterza i czterech ewangelistów na parapiecie. Niedaleko kościoła znajduje się **Wozownia plebańska** z XIX w., drewniana, konstrukcji mieszanej, prostokątna.

Kuźnia (Kuniów)

We wsi Kuniów istnieją także szczątki XIX w. **kuźni i piekarni**. Ze względu na to dziedzictwo Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Kuniów utworzyło zabytkowe pomieszczenia regionalne pod nazwą „Izba Pamięci Regionalnej i Rzemiosła”.

Piekarnia (Kuniów)

W oryginalnym piecu odbudowanej kuźni, przy użyciu narzędzi z XIX w., można wykuć „Podkowę Kuniową”, a w piekarni samemu wyrobić i wypieć „Chleb Kuniowski” przygotowany według dawnej receptury. Po pracy, gotowy wypiek spożywa się przy stylowych ławach wśród zabytkowych eksponatów.

Rezerwat przyrody (Bazany)

Po zwiedzeniu Kuniowa wracamy do miejsca koło krzyża, gdzie stoi drogowy wskaz i jedziemy w kierunku południowo-zachodnim. Wyjeżdżając z Kuniowa przekraczamy dwukrotnie tory kolejowe, jedziemy drogą szutrową do odległej około 3,7 km wsi o nazwie Bazany (Basan), a dokładniej do Przysiółka Wawrzyńcowskiego. Tu przekraczamy drogę asfaltową Jasienie-Bazany i jedziemy dalej prosto w kierunku Osi.

Po przejechaniu 900 m znajdujemy się przy ostatnich zabudowaniach Przysiółka w obszarze lasów Stobrawsko-Turawskich. Na pierwszym skrzyżowaniu w lesie, po 550 m, skręcamy w prawo. Po przejechaniu kolejnych 700 m z lewej strony wylania się polana, a po przeciwnej stronie tablica informacyjna **leśnego rezerwatu przyrody „Bazany”**. Jest to jedyny w gminie Kluczbork rezerwat, w którym chroni się naturalne stanowisko sosny na piaszczystych wydmach. Obficie występuje tu jałowiec pospolity.

Rezerwat założony w 1969 r., położony jest na skraju Borów Stobrawskich; (powierzchnia 22,02 ha) ma za zadanie zachowanie boru sosnowego na wydmach z obfitym stanowiskiem jałowca. Skład florystyczny to: drzewostan o wieku 15-80 lat, w którym przeważa sosna z udziałem brzozy i dębu szypułkowego, wraz z pięknymi okazami jałowca o wys. 2-5.5 m. W podszyciu występują również: wierzba siwa, jarzębina, kruszyna; w runie leśnym: orlica, jałowiec włosisty, żarnowiec, dziurawiec zwyczajny, borówki czarna i brusznicza, szczotlicha siwa i inne.

Za tablicą informacyjną skręcamy w prawo i jedziemy drogą w kierunku osady Damnik. Na początku tej drogi z lewej strony, w pobliżu tablicy znajduje się punkt odpoczynkowy. Dalej poruszamy się prosto przez wspaniałe **Bory Stobrawskie** około 350 m, gdzie droga rozwidła się. My jedziemy drogą w prawo i wyjeżdżamy z lasu po około 400 m. Na wprost przed nami widoczne są zabudowania osady Damnik, a z prawej strony widok na Bazany z górującą sylwetką kościoła. Po około 450 m dojeżdżamy do drogi asfaltowej, którą jedziemy 800 m do skrzyżowania dróg, przy którym stoi krzyż i drogowy szlak. Tu skręcamy w lewo w ulicę Leśną biegnącą tzw. **Murzańską Linia** w kierunku lasu, do osady leśnej Zameczek (4,5 km). Po przejechaniu tą ulicą 650 m, koło małej kapliczki, ul. Leśna skręca w lewo. Jedziemy drogą gruntową prosto 50 m i ponownie znajdujemy się w lesie. Po ok. 550 m mijamy przejazd kolejowy linii Kluczbork-Opole. Przed Zameczkiem droga rozwidła się, a my jedziemy odnogą w prawo aż do drogi asfaltowej, która łączy Nową Bogacicę z Zameczkiem.

Aleja Dębów (Nowa Bogacica)

Przed nami - leśniczówka oraz przystanek autobusowy. Jeżeli chcemy zwiedzić pomnik przyrody „**Aleję Dębów**” w Zameczku, możemy skręcić w lewo (drogowy szlak „Dęby” trasa nie oznakowana) i po około 1,5 km dojechać do leżącej na granicy gminy Kluczbork **Nowej Bogacicy** (Karlsgrund). Po drodze możemy podziwiać piękną Aleję Dębów, na którą składa się 9 okazów dębu szypułkowego. Aleja rośnie wzdłuż drogi z miejscowości Piece. Wiek drzew określa się na 400 lat, obwody pni 440 - 640 cm, wysokość 14-25 m (nr rej. 65). Na podwórzu osady leśnej rośnie także godny uwagi **dąb szypułkowy** o obwodzie pnia 400 cm, wysokości 20 m (nr rej. 78). Do starodrzewu rosnącego w pobliżu wsi Nowa Bogacica należą również dwa drzewa gat. **buk zwyczajny** (270 lat, obwód 365 i 410 cm, wys. 26 m). Obok parkingu w miejscowości Piece rozpoczyna się jedna ze ścieżek przyrodniczych **Stobrawskiego Parku Krajobrazowego**.

Stobrawski Park Krajobrazowy

Ścieżka ta ma długość ok. 12 km i prawie w całości prowadzi drogami leśnymi. Licznie występuje tu jodła pospolita (pn. granica zasięgu) i starodrzew sosnowy (ze spalami żywicznymi), a także grab, róża pomarszczona, olsza czarna, tarnina, lipa drobnolistna, modrzew, brzoza brodawkowata, leszczyna, sosna wejmutka, topola, osika. Można tu obserwować wydmy (nawet do 4 km długości i 10 m wysokości), a także spotkać krogulca, rybołowa, dzięcioła czarnego i zielonosiwego, rudzika, kapturkę, muchołówkę szarą, rogatkę, modraszkę, sikorę ubogą, raniuszkę, kowalika, pełzacza leśnego, ziembę, grubodzioba, sówkę, srokoza, motyla zieleńca ostrężynica, wydrę, ropuchy, żaby brunatne, zielone i trawne, jaszczurkę zwinkę, żyworodną i padalca. Jadąc na pn. od przysiółka Piece, ponownie docieramy do Zameczka.

W jego okolicy występują lasy bogate w grzyby m.in. prawdziwki, podgrzybki. Ponownie dojeżdżamy do szlaku żółtego i po 3 km docieramy do wsi **Żabiniec** (ciekawostką jest to, że jeden z przysiółków nazywany był Ameryką). Po 800 m jesteśmy w największej wsi gminy Kluczbork - **Bogacicy** (Bodland), która obecnie liczy około 1,6 tys. mieszkańców. Ta wielodrożna wieś, położona jest wśród pól uprawnych na Równinie Oleśnickiej 5 km od Kluczborka; osada wymieniana już w dokumentach w XIII. W XVII w., była ośrodkiem przemysłu wapienniczego i szklarskiego (razem z sąsiadującą Bogacką Szklarnią). Do ciekawych obiektów, które warto tu zwiedzić należy też **kościół pw. Św. Trójcy** zbudowany w latach 1797-1805. Poprzedni drewniany pochodził z 1597 r.; do 1810 przynależał do zakonu Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą; rozbudowany w latach 1905-06. Pozbawiony jest cech stylowych, orientowany, murowany. Z pierwotnego kościoła zachowana jest prostokątna nawa z zaokrąglonymi narożnikami oraz kwadratowa wieża od zach., kruchta od pn. Przedłużony został o transept z kopułą i prezbiterium; dach siodłowy kryty dachówką; hełm wieży ośmioboczny, baniasty, łamany, pobity blachą. Ołtarz główny (koniec XVII w.), z bogatą dekoracją snycerską i rzezbami, przeniesiony został po sekularyzacji w 1810 r. z kościoła franciszkanów w Namysłowie. Prospekt organowy to dzieło regencyjno-rokokowe.

Dwór późnoklasycystyczny z I poł. XIX w., jest murowany, parterowy, wysoko podpiwniczony, wzniesiony na rzucie prostokąta, dwutraktowy z sienią na osi, dach siodłowy kryty dachówką.

Spichlerz dworski pochodzi z I poł. XIX w., murowany, prostokątny, dwukondygnacyjny, podpiwniczony, dach siodłowy kryty dachówką.

W Bogacicy szlak z drogi skręca w prawo w ulicę Powstańców Śląskich. Z lewej mijamy boisko sportowe, remizę strażacką oraz szkołę, za którą, po przejechaniu 300 m, skręcamy w lewo w ulicę Szkolną. Po 300 m przekraczamy ulicę Wolności (droga asfaltowa łącząca Borkowice) i wjeżdżamy w ul. Stawową, którą po 50 m dojeżdżamy do placu **Restauracji i Hotelu „Nad Stawem”** (14 miejsc noclegowych, pokoje 1 i 2 os.).

Restauracja „Nad Stawem” (Bogacica)

Restauracja cieszy się dobrą opinią wśród konsumentów, którzy często korzystają z jej usług. Po wykorzystaniu obiektu na odpoczynek, kierujemy się na prawo ulicą Wiejską, którą jedziemy prosto. Po 70 m z prawej mijamy wlot ul. Zamkowej, a my jedziemy prosto, obok kaplicy. Po 700 m dojeżdżamy do ulicy Krzywej, gdzie dochodzi z prawej strony, z Kluczborka **trasa koloru czarnego (łącznik)**.

>> Łącznik czarny (skrót do KLUCZBORKA).

Jeżeli planujemy skrócić naszą wycieczkę to skręcamy w prawo i dojeżdżamy

do miejscowości **Krasków** (Kraskau), który jest niewielką wsią przylegającą od zachodu do Kluczborka. Po drodze mijamy **kościół pw. Św. Jadwigi** - w 1874 zbudowany jako neogotycka kaplica, rozbudowana w 1932; wewnątrz znajduje się wiele rzeźb, m.in. gotycka, odnowiona w 1935 r. św. Jadwigi. Około 1300 m od głównej ulicy znajduje się **cmentarz żydowski** - można dojechać tam najpierw drogą asfaltową, a potem gliniastą. Otoczony jest on murem, częściowo zniszczony, wiele płyt nagrobnych posiada napisy w języku żydowskim i niemieckim.

Cmentarz żydowski (Krasków)

Dalej kierujemy się przez tory kolejowe do Kluczborka. Mijamy budynki Fabryki Maszyn i Urządzeń FAMAK (przed wojną produkowała ona silniki samolotowe).

Fabryka Maszyn i Urządzeń „FAMAK” (Kluczbork)

Po minięciu bramy wjazdowej do zakładu, skręcamy w lewo, a po ok. 200 m w prawo i ponownie docieramy do torów kolejowych. Za nimi skręcamy w lewo i jadąc wzdłuż nich docieramy do stacji PKP, gdzie nasza trasa łączy się z trasą „Gościnne Zagrody”.<<

Jeżeli planujemy jechać dalej, żółtym szlakiem, skręcamy w lewo i po 350 m dojeżdżamy do skrzyżowania, z którego skręcamy w prawo, w kierunku wsi Stare Czaple. Wśród łąk położonych w pradolinie Stobrawy przejeżdżamy drogą asfaltową. 500 m od skrzyżowania przekraczamy most na Stobrawie i następny na Baryczce, która z prawej strony wpływa do Stobrawy. Jedziemy prosto przez wieś w kierunku Smard i dojeżdżamy do drogi krajowej nr 42, która łączy Kluczbork z Wrocławiem. Przekraczając ją należy zachować szczególną ostrożność, ponieważ mamy utrudnioną widoczność z prawej strony przez stojące obok budynki. Dalej jedziemy prosto drogą asfaltową o małym natężeniu ruchu drogowego, którą z obu stron osłaniają rosnące drzewa. Dojeżdżając do wsi Smardy Dolne (Nieder Smardt) przekraczamy na niestrzeżonym przejeździe kolejowym linię Kluczbork - Wrocław. Z lewej strony znajduje się nieczynna stacja. Jadąc dalej prosto 250 m do skrzyżowania, na którym skręcamy w prawo, w ulicę Polną, po 250 m docieramy do leżącego po lewej stronie ulicy pałacu w otoczeniu drzew parkowych.

Pałac w Smardach Dolnych pochodzi z ostatniej ćwierci XIX w. Zbudowany w stylu neoklasycystycznym, z cegły z kamiennymi detalami, tynkowany. Wystawiony na planie prostokąta, podpiwniczony, dwukondygnacyjny.

Pałac (Smardy Dolne)

Bryła obiektu jest zwarta. Od frontu i od tyłu na środku znajdują się ryzolity. W ryzolicie frontowym znajduje się piętrowa loggia, o korynckich, kanelowanych kolumnach. Na piętrze znajdują się kolumny z łukiem arkadowym, w którym znajdował się niegdyś zegar. Układ wnętrza jest dwutraktowy z sienią na osi. Na dole znajdował się mały salon, a na górze duży z plafonem na suficie i freskami. Podłogi zdobiły ozdobne parkiety. Remont pałacu rozpoczęto i część prac wykonano (dach, okna, drzwi). Odrestaurowane zostało również ogrodzenie, lecz remont pałacu nie jest dokończony. Park naturalistyczny zajmuje powierzchnię 3,3 ha. W jego drzewostanie występują dęby szypułkowe i czerwone, robinia akacjowa, jawor, lipa drobnolistna, grab zwyczajny (zachowana fragmentarycznie aleja grabowa), jesion wyniosły, sosna wejmutka i klon jesionolistny. Po prawej stronie ulicy są obiekty folwarczne, które powstały na przełomie XIX/XX w. Wykorzystywane były jako magazyny, dziś nie użytkowane i opuszczone. Ulica Polna za pałacem skręca w lewo w kierunku północnym. W odległości 300 m (drogowskaz) z lewej strony jest wylot drogi gospodarczej, na końcu której w odległości 100 m widać

kapliczkę zbudowaną z glazów (Polna nr 5, właściciel Władysław Dereń) poświęconą Matce Bożej Królowej Polski a powstałej dla uczczenia Roku Milenijnego. Dojeżdżamy następnie do skrzyżowania, gdzie mamy tablicę informacyjną i drogowskaz szlaków. W Smardach Górnych warto zwiedzić **kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego**, wzmiankowany w 1376 r., obecny - wzniesiony w 1893 r. na miejscu poprzedniego drewnianego z 1636 r.

>>**Łącznik zielony:** prowadzi nas do Kluczborka (zaczyna się przy wylocie ul. Polnej na ul. Sadową). Po drodze mijamy z lewej strony przyczółek Sułoszyn, potem - już w granicach Kluczborka - ogródki działkowe. Na wiadukcie skręcamy w lewo i zjeżdżając w dół, mijamy **krytą pływalnię**. Tak docieramy do trasy prowadzącej do stacji PKP.<<

Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej (Krzywizna)

Jadąc dalej żółtą trasą skręcamy w lewo w ul. Sadową (z lewej mijamy gorzelnię) i jedziemy przez mostek na Baryczce. Po 500 m dojeżdżamy do ul. Głównej (droga łącząca Unieszów-Skałagi), którą jedziemy w prawo i po 700 m na skrzyżowaniu skręcamy w ul. Mostową. Na początku ulicy (z prawej strony) znajduje się dwór z połowy

XIX wieku. Po następnych 600 m skręcamy w lewo w ul. Górną, drogą łączącą wieś **Krzywizna** (Schönwald), odległą o ok. 3 km od Smard. Znajduje się tam **kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej**, który istniał już w średniowieczu, w 1541 r. przejęty przez protestantów. Obecny zbudowany został po zburzeniu drewnianego w 1881 r. Od 1945 r. katolicki, murowany, neogotycki. Świątynia ta posiada dzwon gotycki z 1516 r.

Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej MP (Łowkowice)

Przejeżdżamy drogę krajową nr 11 i kierujemy się w stronę **Łowkowic** (Lowkowitz, Bienendorf). Tam wjeżdżamy na szlak „Gościnne Zagrody” i nim docieramy do Kluczborka. (patrz opis szlaku nr 1, str.8).

Ulica Zamkowa i wieża cisniń (Kluczbork)

Redakcja:

Mirosław Gos
Kazimierz Szyszka
Grzegorz Błażewski

Opracowanie graficzne i skład:

Andrzej Quincy Pośpiech

Zdjęcia:

archiwum Urzędu Miejskiego w Kluczborku
archiwum Muzeum im. J. Dzierżona w Kluczborku
Mirosław Dedyk
Karina Lepsy
Andrzej Pośpiech
Stefan Karnicki
Arkadiusz Cebula
Rafał Kowalczyk
Mirosław Gos

Korekta:

Iwona Kosztowniak
Kazimierz Szyszka

Wydawca:

Urząd Miejski w Kluczborku
Referat Promocji, Rozwoju i Integracji Europejskiej
ul. Katowicka 1
46-200 Kluczbork
tel. (+48 77) 418 14 81
fax (+48 77) 418 22 30
e-mail: um@kluczbork.pl
www.kluczbork.pl

Druk:

Zakład Poligraficzno-Papierniczy „Kłucz-Druk” Sp. z o.o.
ul. Zamkowa 8, 46-200 Kluczbork, tel. (+48 77) 447 32 05

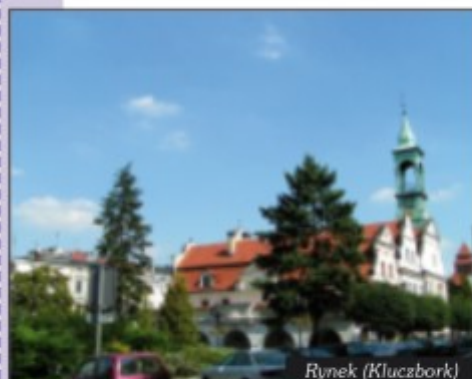

*Druk folderu sfinansowano w ramach projektu
„Rolnictwo ekologiczne i społeczeństwo wspierające
zrównoważony rozwój w regionie Morza Bałtyckiego bis”
dzięki wsparciu finansowemu **Unii Europejskiej***

Szlak nr 1 (40 km)

„Gościnne Zagrody”

Kluczbork-Bąków-Brzezinka-Biadacz-
Maciejów-Łowkowice-Kluczbork

Rynek (Kluczbork)

• Kluczbork

Rynek w Kluczborku.

Kościół ewangelicki pw. Zbawiciela - początki kościoła sięgają końca XIII wieku. Można wejść na wieżę widokową i podziwiać panoramę Kluczborka.

Staw Kościuszki

Kościół Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych - zbudowany w latach 1911-13.

Leśna górka dawny tor saneczkarski i trasy narciarskiej.

Żwirownia

Baków

Wyjeżdżając z lasu w stronę ośrodka tuż przy polanie znajduje się **źródło** (6 m od trasy).

Ośrodek Turystyczno-Wypoczynkowy (54 miejsca w domkach).

Ośrodek Turystyczno-Wypoczynkowy (Bąków)

Zajazd "U BARTNIKA" (22 miejsca noclegowe).
Drewniany kościół pw. Wniebowzięcia NP. Marii zbudowany na przełomie XV/XVI w.

Pałac z parkiem - z I poł. XIX w.

• **Stadnina w Brzezinkach**

• **Drewniany kościółek w Jamach**

• **Biadacz**

Kościół filialny w Biadaczu

Gospodarstwa ekologiczne

Gospodarstwa ekologiczne (Biadacz)

• **Pasieka Zarodowa w Maciejowie**, gdzie znajduje się Izba Pamięci ks. Jana Dzierżona.

Drewniany kościół ewangelicki XVI/XVII w.

Pałac z parkiem - ok. 1800 r.

• **Łowkowice**

Kościół pw. Nawiedzenia Matki Boskiej - wzmiankowany w 1517 r.

Grób ks. Jana Dzierżona

• **Kluczbork**

Kryta Pływalnia w Kluczborku.

Pasieka Zarodowa (Maciejów)

Szlak nr 2 (44 km)

„Szlakiem dawnego rzemiosła i pomników przyrody”

Kluczbork-Kuniów-Bazany-Borkowice-Zameczek-Bogacica-Smardzy-Krzywizna-Lowkowice-Kluczbork

• Kuniów

Zabytkowa kuźnia i piekarnia, w której, jak za dawnych lat można wykuć „Podkowę z Kuniowa” i wypiec „Chleb Kuniowski”.

Kościół pw. Św. Jana Chrzciciela - pierwotny wzmiankowany w 1301 r., od 1317 r.

Wozownia plebańska - z XIX w., drewniana, konstrukcji mieszanej, prostokątna.

• **Leśny rezerwat przyrody „Bazany”**

• Nowa Bogacica

Aleja Dębów - pomnik przyrody - 9 okazów dębu szypułkowego, wiek 400 lat, obwody pni 440-640 cm, wysokość 14-25 m.

• **Ścieżki przyrodnicze Stobrawskiego Parku Krajobrazowego w Piecach**

• Bogacica

Kościół pw. Św. Trójcy - zbudowany w latach 1797-1805.

Kościół pw. Św. Trójcy (Bogacica)

Dwór późnoklasycystyczny - zbudowany w I poł. XIX w.

Spichlerz dworski - zbudowany w I poł. XIX w.

Restauracja i Hotel „Nad Stawem”

• Krzywizna

Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej •

• Kluczbork

Stacja PKP

>> **Łącznik czarny** (Bogacica-Kluczbork)

• Krasków

Kościół pw. Św. Jadwigi

Cmentarz żydowski

>> **Łącznik zielony** (Smardzy-Kluczbork)

• Smardzy Dolne i Górne

Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego

